

Kontroll av hønsehirse

August 2017

Norsk Viken
Landbruksrådgiving

UNNGÅ HØNSEHIRSE PÅ GÅRDEN

Unngå «smitta» maskiner/redskap inn på gården - reingjøring

Størst risiko: skurtresker/ maishøster, halmpresse, rundballepresse, beitepusser

Mindre risiko – men også enklere å reingjøre: jordarbeidingsredskap

Unngå smitta plantemateriale inn til gården

Fjern mest mulig av jord på redskap og traktor når du skal kjøre fra et skifte.

Rein såvare er viktig.

Frøa overlever i talle og gjødsel, og kan derfra spres.

Kjøp av halm kan føre med seg hønsehirsefrø. Halm som er ammoniakkbehandlet er trygt, der vil frø både av hønsehirse og floghavre være drept. Høyballer utgjør en mindre risiko.

Kjøp/ mottak av jord

Sjekk hvor jorda kommer fra, og vurder risiko for at hønsehirse er med som «nissen på lasset»

Leiejord

Hold utkikk på ny leiejord slik at du ikke innfører smitte til egen jord. Pass også på at du ikke tar med hønsehirse til ny leiejord som er fri. Frø i jord på traktorhjul eller redskap transporteres normalt ikke så lett, men planterester med frø har høy smitterisiko (halm, høy, innhøstingsutstyr).

Anleggs-/ gravearbeid utført av entreprenører

Krev at utstyr er reingjort før det kommer til gården

BEGRENS SPREDNING INN I ÅKEREN

Åkerkanter

Sørg for at åkerkanter har tett vegetasjon av grasarter gjerne inklusiv flerårige urter. Ved slått/ krattknusing unngå skader i plantedekke. På slik svart jord er du utsatt for at uønska arter spirer og etablerer seg.

Sprøyting med Agil bevarer de fleste to-frøblada planter, samt grasartene rødsvingel og sauesvingel. Hønsehirse og kveke blir drept.

Luk vekk planter og fjern dem fra åkeren. Erfaring viser at de lett roter seg om plantene blir i åkeren. Har plantene satt frø bør de graves ned/brennes.

Pussing bør gjøres før frøtoppene har kommet fram. Veksten fortsetter etter pussing, og bekjemping med glyfosat bør påregnes. Ikke puss for lavt, 8-10 cm er tilstrekkelig. Dersom frøtoppene har kommet fram, bør det bekjempes med glyfosat før pussing for å redusere spireevnen til frøa.

Vendeteiger

Sørg for god og konkurransedyktig vekst på vendeteiger. Pløy dette arealet og så det til etter at resten av åkeren er sådd.

Er det åpent areal på vendeteigen (grønnsaker, potet), sørg for at ikke hønsehirse får etablere og formere seg her (gjentatte harvinger eller kjemisk brakking – 200 ml "glyfosat 360 formulering" er nok for å ta hønsehirse)

Ytre åkerstripe mot åpent vann

Avstandskrav for Axial, Attribut Twin, Focus Ultra, Titus, Select og glyfosat er 3 m, for Puma Extra 5 m, og for Agil og MaisTer 10 m.

GENERELLE TILTAK

God jord- og plantekultur er viktig for å få etablert en skyggende og konkurransedyktig vekst. Hønsehirse er normalt seintspirende, og spirer over relativt lang tid. Planlegg et variert vekstskifte for å kunne bruke flere mulige strategier til å kontrollere hønsehirsa. Ulike vekster har ulik veksttid, krever ulik jordarbeiding, etableres til ulik tid mm. Allsidig vekstskifte gir også muligheter til bruk av ulike kjemiske midler.

- Unngå jordpakking
- Kalk til ønskelig pH for god rotvekst og tilgjengelighet av næringsstoffer (ca 5,9-6,5 avhengig av jordart og vekst)
- Ikke harv lengere ut enn der det blir sådd
- Etabler åker som dekker godt
- Etabler åker så tidlig som mulig når jorda er lagelig
- Høstsådde vekster konkurrerer bedre med hønsehirse enn vårsådde
- Luking er et godt tiltak ved små forekomster
- God nedtrengning av sprøytevæska - større dråper (dysetype, dysestørrelse, trykk), lavere bomhøyde, vinkla dyser, forbom
- Det hevdes at oppløyd åker har betydelig mindre spiring av hønsehirse - kanskje direktesåing gir mindre problemer med hønsehirse?
- Unngå høstpløying, så ikke hønsehirsefrøa konserveres i jorda
- På arealer hvor det skal dyrkes gras bør gjenlegget etableres om høsten etter høsting av f.eks en tidlig vekst (høstraps, tidlig bygg, tidlig grønnsaker/ potet)

Unngå resistens – bytt mellom type midler

De kjemiske midlene som har best effekt mot hønsehirse tilhøre to virkningsgrupper:

- Sulfunylurea (lavdosemidler): Attribut Twin, MaisTer, Titus
- Focus Ultra, Agil, Puma Extra, Axial, Select

I utlandet rapporteres om resistent hønsehirse, så skift mellom gruppe midler.

VEKSTER

Korn

Velg sorter med langt strå og som dekker godt. Tidlige sorter kan sørge for at hønsehirsa kanskje ikke lager modne frø. Ikke anlegg kjørespor, og unngå såglipper. Sørg for god nedtrengning av sprøytevæska. Bruk av forbom skyver kornstråa

framover så sprøytevæska kommer enklere ned, og kan bedre effekten. Alternativt fremovervinkla dyser. Såkorndyrking er utfordrende på arealer med hønsehirse, bekjemping må gjennomføres for å hindre spredning via såvare. Økt såmengde er et godt tiltak, men må kombineres med vekstregulering for å unngå legde.

Bygg

Sprøyt med floghavremiddel, Puma Extra fram til og med busking, og/eller Axial i stråstrekninga. Sprøyt eventuelt med glyfosatpreparat i gulmoden åker.

Havre

Anbefales ikke på arealer hvor en sliter med hønsehirse. Ingen kjemisk bekjemping mot hønsehirse er mulig.

Vårhvete

I vårhvete kan en bruke jord- og bladherbicidet Attribut Twin som har effekt på både grasugras (inkludert kveke og floghavre) og tofrøblada ugras. Middelet må ha god jordfuktighet for å få tilfredsstillende effekt på hønsehirse, og må brukes før hønsehirsas har fått to blad. Husk å tilsette olje (Mero eller Renol).

Floghavremidlene er også godkjent - Puma Extra fram til og med busking, og/eller Axial i stråstrekninga.

Høsthvete og høstrug

Ofte mindre problem med hønsehirse i høstsådd korn da høstkornet har kommet langt i stråstrekking når hønsehirsas begynner å spire. Puma Extra og Axial kan brukes i begge arter, Attribut Twin bare i hvete. Dårlig overvintring gir ujamne åkre, og økt fare for oppspiring av hønsehirse.

Raps

Både vår- og høstraps som er godt etablert dekker godt og slipper lite lys ned til bakken i den tida hønsehirse skal spire. Hvis behov kan kvekemidlene Focus Ultra eller Agil benyttes, dessuten tunrappmiddelet Select. Pass på god nedtrengning av væska i bestandet, minimum 30 l/daa.

Åkerbønne

Åkerbønner dekker godt når plantene kommer til den kraftigste strekningsveksten, før dette er åkeren åpen og gir hønsehirse gode forhold. Sprøyt med Agil i midten av juni før åkerbønnene dekker godt om det finnes hønsehirse. Fenix før oppspiring av åkerbønnene har antakelig liten effekt på hønsehirse fordi den benyttes for tidlig i forhold til når hønsehirsaspirer.

Bønner til konserveres

I bønner kan kvekemidlene Agil og Focus Ultra benyttes på oppspirt hønsehirse. Select kan brukes på off-label, kontakt NLR Viken for tilleggsetikett.

Erter til modning og konserveres

Fenix benyttet før eller etter oppspiring kan bekjempe noe hønsehirse, dersom ertene er sådd seint. Seinere i sesongen kan Select, Agil og Focus Ultra benyttes.

Gjenlegg til eng/ frøeng

- Rødkløverfrø: Puma Extra kan benyttes på off-label med bygg eller vårhvete som dekkvekst.
- Engsvingel og raigrasfrøeng: om høsten i gjenleggsåret etter høsting av dekkvekst kan Puma Extra benyttes på off-label.
- I gjenlegg til frøeng av andre arter enn nevnt over, eller eng til fôr, er det ingen kjemiske midler som kan benyttes. Luking anbefales!

Frøeng

Grasfrøeng er normalt så tett at hønsehirse ikke får mulighet til å spire, men i 1.års eng av rødsvingel, sauesvingel, engrapp, strandrør og bladfaks kan hønsehirse spire. Frøeng av engrapp, rødsvingel, sauesvingel, strandrør og engsvingel høstes tidlig, her kan hønsehirse rekke å produsere frøbærende aks.

- Rød- og hvitkløver: Select + Renol kan benyttes, i rødkløver kan i tillegg Agil og Focus Ultra benyttes.
- Rødsvingel og sauesvingel: Agil og Focus Ultra kan benyttes.
- Bladfaks: Axial kan benyttes på off-label.
- Engrapp: Hussar OD kan benyttes etter frøtresking.
- Strandrør: ingen godkjente midler.

- Engsvingel og raigras: Puma Extra er godkjent, men aktuelt sprøytetidspunkt om våren er for tidlig til å bekjempe hønsehirse. Høstsprøyting kan være aktuelt dersom hønsehirsas forekommer.

Grøntfôrvekster

Vokser forholdsvis tett og slås oftest flere ganger. Hønsehirse blir neppe et problem her. På areal med hønsehirse bør raigras (eller gjenlegg) være med i blandingen og en bør slå fôret før evt. hønsehirsas har "modne" frø.

Fôrmais

I mais kan en radrense fram til relativt høye planter (avhengig av høyde på ramma – unngå at maisen bikker over ende!). MaisTer har effekt mot hønsehirse og sprøyting bør foretas når hønsehirsas har 2-3 blad (mais maks 8 blad) – husk å ha med Mero.

Potet

Sencor, Centium og Fenix (alle kombinerte jord- og bladherbicid) ser ut til alle å ha noe effekt og blanding av alle tre virker best (NB! må ha god jordfuktighet ved sprøyting). Titus har effekt mot hønsehirse og kvekemidlene Focus Ultra eller Agil kan brukes fram til 6 uker før høsting. Select + Renol kan også benyttes. Radrensing er mulig, men tar ofte ikke ugraset på toppen av drillen.

Grønnsaker

- Radrensing er aktuelt i mange kulturer.
- Kvekemidlene Agil og/ eller Focus Ultra kan brukes i mange av grønnsaksvekstene.
- Løk og gulrot: Select + Renol er godkjent
- Sukkermais: Titus kan brukes på off-label.
- Andre grønnsaksarter: Select + Renol er tilgjengelig på off-label i mange kulturer. Ta kontakt med NLR Viken ved behov.

KORT OM HØNSEHIRSE

Latinsk navn: Echinochloa crus-galli

- Ettårig grasart med trevlerot
- Kun frøformering
- 25-150 cm høy
- Kraftige, ofte flate buskingskudd
- Antall buskingskudd - 15 ikke uvanlig, 50 er observert
- Ofte rødfarget stengel ved basis
- Brede blad, opptil 2 cm
- Rødlig eller grønt aks
- Frø spirer ved 13-15°C i jorda
- Spirer seint - men spirer hele sommeren
- Kan spire fra inntil 10 cm dybde
- Omtrent 400 frø per aks, oftest >1000 pr plante
- Krever middeltemperatur på 12°C for å utvikle modne frø
- Frø krever kjøle-/tørkeperiode for å kunne spire
- Planter fra sein spiring overlever ikke vinteren
- Frø spiredyktige i jorda i ca. 10 år
- Overlever neppe 8 ukers ensilering
- Overlever ikke 24 t fordøyelse - men kan overleve kortere fordøyelse
- Spres med maskiner, redskap, såvare, frøblandinger, dyr, fugler og vannveier
- Krever lite nitrogen og vann
- Takler tørke - og fuktige forhold
- Stort opptak av næringsstoffer
- Svært lyskrevende - hemmes av tett plantekultur

Norsk Landbruksrådgiving Viken

Hjemmeside: <https://viken.nlr.no/>

Gjennestadtunet 83, 3160 Stokke

Foss gård, Stokkeveien 4, 3403 Lier

Tlf.: 33 36 09 70 E-post: viken@nlr.no

Kontakt i Telemark:

Per Ivar Hanedalen, NLR Østafjells: per.ivar.hanedalen@nlr.no Mobil: 468 29 731

**Norsk
Landbruksrådgiving** Viken

Fylkesmannen i Vestfold